

קול דודי

קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות: (שיר השירים ב ח).

אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחתי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קנצותי רסיסי לילה: (שיר השירים ה ב).

מכילתא דרבי ישמעאל בא מס' דפסחא בא פרשה ז – חפזון השכינה

"ואכלתם אותו בחפזון" - זה חפזון מצרים ... רבי יהושע בן קרחה אומר: "ואכלתם אותו בחפזון" - זה חפזון ישראל ... אבא חנן משום רבי אליעזר אומר: זה חפזון שכינה.¹ אע"פ שאין ראייה לדבר, זכר לדבר: "קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות" (שיר השירים ב ח). ואומר: "הנה זה עומד אחר כתלנו" (שם ב ט).² יכול אף לעתיד לבוא יהא בחפזון? תלמוד לומר: "כי לא בחפזון תצאו ובמונסה לא תלכו כי הולך לפניכם ה' ומאספכם אלהי ישראל" (ישעיה נב יב).³

שמות רבה פרשה טו סימן ד – איני מסתכל במעשיהם של ישראל

"ויאמר ה' אל משה ואל אהרן ...". זהו שכתוב: "קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים וכו'" (שיר השירים ב ח) - כשהלך משה ואמר לישראל: כך אמר לי הקב"ה: "היום אתם יוצאים בחודש האביב" (שמות יג ד), אמר לו: היכן הוא? אמר להם: הרי עומד! "קול דודי הנה זה בא". אמר ר' יהודה: מהו "מדלג על ההרים"? אמר הקב"ה: אם אני מסתכל במעשיהם של ישראל, אינם נגאלים לעולם.⁵ אלא למי אני מסתכל? לאבותיהם הקדושים, שנאמר: "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל ... ואזכור את בריתי" (שמות ו ה) - בזכות אבותם אני גואלם. לכך כתוב: "מדלג על ההרים"; ואין הרים אלא אבות, שנאמר: "שמעו הרים את ריב ה' " (מיכה ו ב). אמר רבי נחמיה: מהו מדלג על ההרים? אלא אמר הקב"ה: אין להם מעשים לישראל שיגאלו, אלא בזכות הזקנים שבהם, שנאמר: "לך ואספת את זקני ישראל" (שמות ג טז),⁶ ואין ההרים אלא הזקנים שכן בת יפתח אומרת לאביה: "ואלכה וירדתי על ההרים" (שופטים יא לז).⁷

¹ ראו דברינו כי בחיפזון יצאת ממצרים בפסח, שם הארכנו לדון, בנחת ולא בחיפזון, במדרש "חיפזון" זה המציג שלוש אפשרויות של מי היה החיפזון ביציאת מצרים: של מצרים שמהירו לשלח את בני ישראל, של ישראל שמהירו לצאת, או של השכינה שמהרה להוציאם ולהשלים את מהלך הגאולה. חיפזון השכינה כאן מסומל בפסוק: "קול דודי הנה זה בא" כפי שהמדרש ממשיך ודורש.

² במדרש תנאים לדברים פרק טז מוזכר הפסוק קול דודי דופק כסמך לחיפזון: "אבא חנן משום ר' אליעזר: זה חפזון שכינה. אע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר: קול דודי דופק (שיר השירים ה ב) הנה זה עומד אחר כתלנו (שם ב ט). ולפי זה, חיפזון הדוד דופק והעומד קצר רוח מעבר לכותל, גרם לחיפזון של הרעיה (בני ישראל).

³ וכן הוא בהמשך המכילתא שם: "ופסחתי עליכם. ר' יאשיה אומר: אל תקרי ופסחתי אלא ופסעתי, שהקב"ה מדלג על בתי בניו במצרים, שנאמר: קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים (שיר השירים ב ח), ואומר: הנה זה עומד אחר כתלנו וגומר". חיפזון השכינה מסומל בפסוק: "קול דודי הנה זה בא". עפ"י מדרש זה, הפסוקים: "קול דודי הנה זה בא", "הנה זה עומד אחר כתלנו" הם ביציאת מצרים, לא בגאולה לעתיד לבוא, שלא תהיה בחיפזון אלא באסיפה. לגאולה לעתיד לבוא מוקדש הפסוק השני "קול דודי דופק", כפי שנראה בהמשך. ועל גאולה בנחת ולא בחיפזון ראו גם בישיבתו ל טו: "בְּשִׁוּבָהּ נִנְחַת תְּנַשְׁעוּן", אלא ששם כך ביקש הנביא ואילו בני ישראל "לא אביתם".

⁴ עומד בהבטחתו, או עומד בסמוך ומשיג ותכף הוא כבר כאן, כמו שאומר שם הפסוק הסמוך, שיר השירים ב ט: "הנה זה עומד אחר פתלנו משיג מן החלונות מציץ מן החרכים". החיבור בין שני פסוקים אלה נדרש כבר במכילתא בה פתחנו וכן הוא במדרש ספרי במדבר פ' סקא קטו בהקשר עם מצוות ציצית: "למה נקרא שמה ציצית? על שם שהציץ המקום על בתי אבותינו במצרים, שנאמר: קול דודי הנה זה בא. ואומר: דומה דודי לצבי ואומר: הנה זה עומד אחר כתלנו משיג מן החלונות מציץ מן החרכים (שה"ש ב ח ט). והרי לנו שזכירת יציאת מצרים במצוות ציצית, היא זכר לדוד שעמד והציץ מן החרכים לבחון אם הרעיה מוכנה לגאולה (ומה שיכול לסייע לאמירת פרשת ציצית בלילה).

⁵ משום שהיו שקועים בעבודה זרה ועוד רגע ונטמעו במצרים. ראו בשיר השירים להלן: "היאך אנו נגאלים וכל מצרים מטונפת מעבודת כוכבים שלנו?". ראו דברינו משכו וקחו לכם בפרשת בא, מתחיל בגנות ומסיים בשבת בפסח וכן כולנו גרים בחג השבועות.

⁶ בשמות רבה ה יד יש אמנם ביקורת על הזקנים שכאשר משה ואהרן באו אל פרעה נשמטו הזקנים אחד אחד והלכו להם, אבל המקרא ומדרשים אחרים חולקים כבוד רב לזקנים: במתן תורה, במינוי הסנהדרין הראשון במדבר ועוד. ראו יומא כח ב, ספרי במדבר צב, מכילתא דרבי ישמעאל בא - מסכתא דפסחא פרשה יא, ועוד. ראו גם דברינו שוטרי בני ישראל בפרשת שמות

⁷ ופשיטא למדרש ש"הרים" שבת יפתח מדברת עליהם הם הזקנים שבדור, כפי שהוא ממשיך שם ומסביר, שהיו צריכים להתיר את נדרה. ראו דברינו בת יפתח בפרשת בחוקותי. אפשר לומר במדרשים אלה: אל תיקרי על ההרים, אלא אל ההרים, וכבר מצאנו "על" ו"אל" שמתחלפים, ראו למשל מסכת ברכות לב ע"א; וזאת, במסגרת חילופי אל"ף ועיי"ן בכלל: "ויתפלל משה אל ה', אל תקרי אל ה' אלא על ה' ". אך באמת, כאן ובבת יפתח אין צורך בפירוש זה, וניתן להסביר שכוונת המדרש היא שהקב"ה כביכול עומד על ההרים - על האבות ועל הזקנים. הוא לא מדלג מעליהם, כמו שנראה להלן, אלא עליהם, כמו הדוד הסובב: "על הרי בתר" (שיר השירים ב יז), או "על הרי בשמים" (שם ח יד). ראו גם המדרשים על הפסוק: "והנה ה' ניצב עליו - הרשעים מתקיימין על אלהיהם ... אבל הצדיקים אלהיהם מתקיים עליהם שנאמר: והנה ה' ניצב עליו" (בראשית רבה סט ג). ראו גם דברינו ברכת כהנים בפרשת

שיר השירים רבה פרשה ב סדרא תנינא א – מי הוא הדוד⁸

"קול דודי הנה זה בא", רבי יהודה ורבי נחמיה ורבנן.⁹ ר' יהודה אומר: קול דודי הנה זה בא - זה משה. בשעה שבה ואמר לישראל: בחודש זה אתם נגאלין, אמרו לו: משה רבינו, היאך אתה נגאלין? והלא אמר הקב"ה לאברהם: "ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה" (בראשית טו), ועדיין אין בידינו אלא מאתים ועשר שנה!¹⁰ אמר להם: הואיל והוא חפץ בגאולתכם, אינו מביט בחשבונותיכם. אלא, "מדלג על ההרים", אין הרים וגבעות האמורין כאן אלא קצים ועיבורין, מדלג על החשבונות ועל הקצים ועיבורין. ובחודש הזה אתם נגאלין, שנאמר: "החודש הזה לכם ראש חדשים" (שמות יב א).¹¹

ר' נחמיה אומר: "קול דודי הנה זה בא" - זה משה. בשעה שאמר לישראל: בחודש הזה אתם נגאלין, אמרו לו: משה רבינו, היאך אתה נגאלין? והלא אין בידינו מעשים טובים! אמר להם: הואיל וחפץ בגאולתכם, אינו מביט במעשיכם הרעים. ובמי הוא מביט? בצדיקים שבכם ובמעשיהם, כגון עמרם ובית דינו. "מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות" - אין הרים אלא בתי דינים, הא מה דאת אמרת: "ואלכה וירדתי על ההרים" (שופטים יא לז). ובחודש הזה אתם נגאלין, שנאמר: "החודש הזה לכם ראש חדשים". רבנן אמרי: "קול דודי הנה זה בא" - זה משה. בשעה שבה ואמר לישראל: בחודש הזה אתם נגאלין, אמרו לו: משה רבינו, היאך אתה נגאלין? וכל מצרים מטונפת מעבודת כוכבים שלנו! אמר להם: הואיל והוא חפץ בגאולתכם, אינו מביט בעבודת כוכבים שלכם. אלא, "מדלג על ההרים" - ואין הרים אלא עבודת כוכבים הא מה דאת אמרת: "על ראשי ההרים יזחחו ועל הגבעות יקטרו" (הושע ד יג). ובחודש הזה אתם נגאלין, שנאמר: "החודש הזה לכם ראש חדשים".¹²

ר' יודן ור' חוניא ר' יודן בשם ר' אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי ור' חוניא בשם ר' אליעזר בן יעקב אומר: "קול דודי הנה זה בא" - זה מלך המשיח.¹³ בשעה שהוא אומר לישראל: בחודש הזה אתם נגאלין, אומרים לו: היאך אתה נגאלין ולא כבר נשבע הקב"ה שהוא משעבדנו בשבעים אומות! והוא משיבן שתי תשובות ואומר להם: אחד מכם גולה לברבריה ואחד מכם גולה לסמטריה - דומה כמו שגליתם כולכם.¹⁴ ולא עוד, אלא שהמלכות הזאת מכתבת טירוניא מכל העולם, מכל אומה ואומה, כותי אחד או ברברי אחד בא ומשעבד בכם, כגון ששעבדו בכם כל אומתם וכאילו נשתעבדתם בשבעים אומות.¹⁵ ובחודש הזה אתם נגאלין. הדא הוא דכתיב: "החודש הזה לכם ראש חדשים".¹⁶

נשא, שהקב"ה מציץ מבין כתפי הכהנים וגם שם השכינה מדלגת. כך או כך, הבנים נגאלים בזכות האבות (שירדו למצרים) או זקני הדור שהם ממשיכהם.

⁸ ראו מקבילות למדרש זה בפסיקתא דרב כהנא פסקא ה ובפסיקתא רבתי טו - החודש הזה לכם.

⁹ שלוש שיטות לפנינו: ר' יהודה, ר' נחמיה ורבנן (חכמים). שורת כותרת שמציגה את הדעות שיבואו. כך במדרשים רבים ואפשר שיד המעתיקים והמדפיסים כאן.

¹⁰ המסורת של מאתיים ועשר שנים של שעבוד מצריים מבוססת על דרשות חז"ל על הפסוק: "רד"ו שמה" (בראשית מב ב, דברי יעקב לבניו) ומנוגדת לפסוק: "ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה" (שמות יב מ). אך לא ניכנס כאן לחשבון שנות השעבוד אם היו 400 או 430. ראו מכילתא דרשב"י שמות יב מ, רש"י בראשית טו יג, פרקי דרבי אליעזר מה.

¹¹ ראו מקבילה בשמות רבה פרשה טו סימן א: "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן... החודש הזה לכם ראש חדשים. זהו שכתוב: קול דודי הנה זה בא... ענה דודי ואמר לי - מה את עושה כאן במקום טמאים... "קומי לך רעייתי יפתי ולכי לך. אמרו לפניו: ריבון העולמים ארבע מאות שנה אמרת לנו להשתעבד ועדיין לא שלמנו! אמר להם: כבר שלמנו, שנאמר: כי הנה הסתיו עבר וכו'". כאן, אכן הדוד מקפץ ומדלג לא על ההרים אלא מעל ההרים, מעל חשבונות הזמן, הקיצים והעיבורים שכולם נדחים ומדולגים בפני חשבון הגאולה שהגיע זמנה. "ודגלו עלי אהבה", אומר מדרש שיר השירים רבה במקום אחר, "ודילוגו עלי אהבה". בזכות הדגלים אני מדלג וגואל אתכם" (מדרש תנחומא בובר במדבר סימן טז). ראו דברינו [ודגלו עלי אהבה](#) במועד זה.

¹² ר' נחמיה וחכמים ממשיכים את דרשתו של ר' יהודה, אך באופן מחמיר יותר. הבעיה איננה בזמן שלא הגיע, בקץ שהוקדם, אלא במצבו של עם ישראל שלא היה ראוי לגאולה (מוטיב אותו ראינו כבר פעמים מספר). המשותף לשלושתם הוא קריאה מיוחדת של הפסוק שלנו: "קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות". מי הוא הדוד? זה משה, אליבא דכולם. ומי הוא שמדלג על ההרים ומקפץ על הגבעות? - זה הקב"ה שמדלג על החשבונות או על העבירות של עם ישראל. אז איך נקרא את הפסוק? חלקה ודרשהו: קול דודי הנה זה בא - זה משה. ומה הוא מבשר הדוד הזה? שהקב"ה מדלג על ההרים. קצת מורכב, בפרט לאור הדרשות הרבות האחרות שלפיהן הדוד הוא הקב"ה, אך כך זה בדרשה זו. נראה שכל שלושת הדרשנים "מתעקשים" להכניס את משה לעניין ולכנות אותו כדוד של עם ישראל. נשמח לשמוע הסברים לעניין זה.

¹³ אמוראים, אמנם בשם תנאים, הם שמסיתים את "קול דודי הנה זה בא", ולהלן נראה גם את הפסוק השני "קול דודי דופק", מגאולת מצרים לגאולה לעתיד לבא. מגואל הראשון - משה, לגואל האחרון - מלך המשיח.

¹⁴ לגבי פירוט מקומות אלה אם הם בריטניה, צפון אפריקה או אפילו איזור הנהרות וויסלה וולגה, ראו פרשני המדרש במקבילותיו (הערה 8).

¹⁵ זו התקווה הגדולה ששעבוד רומא הוא השעבוד והגלות האחרונים. רומא ששלטה על כל כך הרבה עמים, מוציאה אותנו ידי חובת השעבוד ל"שבעים אומות". בברית בין הבתרים, עפי" המדרשים, נגזר על עם ישראל להשתעבד לארבע אומות. עניין זה של גורל שעבוד לשבעים אומות לא ברור מה מקורו. האם זה המקור? ראו גם קובלנת עם ישראל בבראשית רבה סג י: "אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא: רבון כל העולמים, לא דינו שנשתעבדנו לשבעים אומות, אלא אף לא זו שנבעלת כנשים?".

¹⁶ ובמדרש זוטא - שיר השירים (בובר) פרשה ב, קול דודי הם הקולות המבשרים את מלך המשיח: "קול דודי הנה זה בא. אלו הקולות שעתידיים לבא קודם למשיח". נראה שזכות הראשונים על דרשת "קול דודי הנה זה בא" על הגאולה העתידה ולא על יציאת מצרים,

מסכת ראש השנה דף יא עמוד א – הדרשן מדלג על ההרים

רבי אליעזר אומר: מנין שבתשרי נולדו אבות – שנאמר: "ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל בירח האתנים בחג" (מלכים א ח) - ירח שנולדו בו איתני עולם. מאי משמע דהאי איתן לישנא דתקיפי הוא – כדכתיב: "איתן מושבך" (במדבר כד), ואומר: "שמעו הרים את ריב ה' והאיתנים מוסדי ארץ" (מיכה ו ב). ואומר: "קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות". מדלג על ההרים - בזכות אבות, מקפץ על הגבעות - בזכות אמהות.¹⁷

פסיקתא דרב כהנא החודש הזה לכם – מי הוא הלב הער כשאני ישנה¹⁸

"אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי וגוי" (שיר השירים ה ב). אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה: ריבון העולמים, אני ישנה מבית המקדש ולבי ער בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. אני ישנה מן הקרבנות ולבי ער במצות וצדקות. אני ישנה מן המצות ולבי ער לעשותן. אני ישנה מן הקץ ולבי ער לגאולה. אני ישנה מן הגאולה ולבי ער לקב"ה ער לגאלני. א"ר חייא בר אבא: מאיכן מצאנו שנקרא הקב"ה ליבן של ישראל? מן הדה דכתיב: "צור לבבי וחלקי אלהים לעולם" (תהלים עג כו).¹⁹

"קול דודי דופק" (שיר השירים ה ב) - זה משה, שנאמר: "ויאמר משה כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא וגוי" (שמות יא ד). "פתחי ליי" (שם), א"ר יסא: אמר הקב"ה: פתחי לי פתח כחרירה של מחט ואני פותח לכם פתח שיהו אהליות וכצוצטריות ניכנסין בו.²⁰

רש"י בראשית לג יג פרשת וישלח – הנקישה בדת

קול דודי דופק - נוקש בדת.²¹

שמורה לספרי דברים, שהוא מדרש תנאים שקדמו לאמוראים. ראו שם פיסקא שיד פרשת האזינו: "דבר אחר כנשר יעיר קנו, זה לעתיד לבוא שנאמר: קול דודי הנה זה בא". להוציא את מדרש תנאים לדברים (ראו הערה 2 לעיל), כל הדרשות עדיין עוסקות בפסוק הראשון: "קול דודי הנה זה בא" שבסמיכות לו נמצא הפסוק: "הנה זה עומד אחר פתלנו משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים".

¹⁷ כנגינת ביניים (אינטרמצו) בין מדרשי הגאולה "הכבדים", אפשר להתבסס במדרש זה מדרכי האסוציאציה וה"ראיות" של הדרשן אשר חורז והולך בקשרים ואסוציאציות רחוקים ומופלאים (ראו דברינו [צווארד בתרוזים](#) בשיר השירים בשנה האחרת). כחלק ממחלוקת ר' יהושע ור' אליעזר מתי נברא העולם ומה מעמדם של חודשי ניסן ותשרי במעגל השנה (ראו דברינו [יום הרת עולם - בין ניסן לתשרי](#) בראש השנה), שואל ר' אליעזר מנין לנו שבתשרי נולדו האבות? ותשובתו היא: פשיטא, שהרי תשרי מכונה בתנ"ך ירח האיתנים ופשוט הוא שאיתנים הם אבות האומה. ואם תתקש לשאול ממתי קרויים האבות איתנים? טוב, זה פשוט משום שמיכה משווה הרים עם איתנים והרים, הלוא כבר אנו יודעים שהם האבות מהדרשה של קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים (ואנחנו דילגנו על הקטע בדרשה המתייחס לבלעם). האם באמת כך בונים דרשה? האם אין גבול לשרשרת החרוזים ולאסוציאציות של הדרשן והכל אפשרי? אין לנו פתרונים וכל המחכימוני בורך. השערותנו היא שאולי מדובר בדרשות חדשות שבנויות על ישנות ומוכרות. לא את כל המהלך הזה המציא הדרשן בדרשה זו. הוא בונה על דרשות קדומות יותר שכבר נטועות בראשי השומעים ומוכרות להם. ואולי צריך לקרוא את כל הדרשה הזו מהסוף להתחלה, היינו מהדרשה המבוססת יותר לזו שמומצאת כאן. ואם נכונים דברינו, אזי דווקא הדרשה האחרונה שההרים הם האבות שבזכותם הקב"ה מדלג על זמן בית בין הבתרים ומחיש ישועה לעמו (שמות רבה לעיל), היא הקדומה ביותר, אם לא כרונולוגית-היסטורית, לפחות בסדר הלימוד וההטמעה של המדרשים.

¹⁸ לקשר המשולש פסיקתא דרב כהנא, שיר השירים רבה פרשה ה ופסיקתא רבתי טו - החדש הזה לכם, נוסף גם מדרש תנחומא הקדום (בובר) פרשה יח בפרשת תולדות. כולם מביאים מדרש זה בנוסח דומה מאד ונראה שפסיקתא דרב כהנא הוא המקור אך קשה לדעת. ומה הקשר לפרשת תולדות (מדרש תנחומא)? זאת נשאיר כהפתעה למי שיטרח לעיין שם במקור. רמז: יעקב ורבקה!

¹⁹ רש"י בפירושו לפסוק שלנו בשיר השירים פרק ה פסוק ב מתמצת את מדרש פסיקתא כך: "ולבי ער - זה הקב"ה כן נדרש בפסיקתא: ולבי ער - הקב"ה שהוא צור לבבי וחלקי ער לשמרני ולהטיב לי: קול דודי דופק - משרה שכיתנו על הנביאים ומזהיר על ידיהם השכם ושלוח: פתחי לי - אל תגרמו לי שאסתלק מעליך".

²⁰ משפט סיום זה אהוב על הדרשנים בענייני תשובה, בפרט בימי הסליחות והרחמים. ראו המקבילה בשיר השירים רבה פרשה ה: "אמר הקב"ה לישראל: בני, פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרניות נכנסות בו". אבל פשוט הוא שלא מדובר בתשובה סתם, אלא בהקשר עם הציפייה לגאולה והשיבה לארץ כפי שהרחבנו לדרוש בדברינו [מתשובה לשיבה](#) בפרשת ניצבים. כך או כך, ראו תמצית המדרש כולו בילקוט שמעוני שיר השירים רמז תקפח: "אני ישנה, ישראל ישנים נרדמים במלכיות, ולבי ער והקב"ה ער עליהם לשמרם שנאמר הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל, צור לבבי וחלקי, קול דודי דופק על ידי הנביאים, אחותי רעיתי יונתי תמתי כנגד ארבע מלכיות, פתחי לי פתח תשובה ואני אגאלכם". למרות שבפסקה השנייה חוזר שוב "קול דודי" ליציאת מצרים ולמשה, והפעם אין זה "קול דודי הנה זה בא", אלא בפירוש: "קול דודי דופק", מדרשים ודרשנים רבים נתלו על מדרש "קול דודי דופק" זה (והמקבילות, ראו הערה קודמת) כמדרשים לגאולה לעתיד לבוא ובכך נוצרה לכאורה הבחנה בין "קול דודי הנה זה בא" של גאולת מצרים ובין "קול דודי דופק" של הגאולה לעתיד לבוא. הבחנה שכפי שראינו, אינה מדויקת, אבל מזכירה את שני "ליל שימורים" שבפסוק (שמות יב ב). ראו הדף [ליל שימורים](#) הוא.

²¹ נוקש משמע דופק קלות. ובפירוש המשנה לרמב"ם מסכת תמיד פרק א משנה ב: "ומלת דפק, מורה על נקישת הדלת בקלות ורפיון אמר קול דודי דופק פתחי לי וכו'". ראו גם בפירוש רד"ק ומצודות לשופטים יט כב: "ענין הכאה בנחת על הדלת כמו קול דודי דופק". ניחא פירוש הרמב"ם המתייחס לתיאור השכמת המשמרות בבית המקדש במשנה, אך לפירוש רש"י, מה ענין קול דודי דופק לפרשת וישלח? מיטיבי לכת יעינו במקור של רש"י בבראשית ושל רד"ק ומצודות בשופטים ויגלו שהנקישה והדפיקה שם היו פחות בניחותא. עכ"פ, נראה שלענין הגאולה העתידית מספיקה נקישה קלה בדלת והרבה תלוי באוזנו של השומע. יש מי ששמע וקם ועלה, ויש מי שהנקישה לא הייתה מספיק חזקה עברו עוד מצפה לשופרו של משיח ראו מאמרו של הרב יוסף דב סולביצ'ק "קול דודי דופק" שנכתב ונשא לכבוד יום העצמאות השמיני של מדינת ישראל. ראו [הערך בויקיפדיה](#) והמשך משם.

ספר הכוזרי מאמר ב סימן כד – לא נשמעו לדוד הדופק

אמר החבר: הובשתי מלך כוזר, והעון הזה הוא אשר מנענו מהשלמת מה שיעדנו בו האלהים בבית שני, כמה שאמר: "רני ושמחי בת ציון" (זכריה ב' יד). כי כבר היה הענין האלהי מזומן לחול כאשר בתחילה, אילו היו מסכימים כולם לשוב בנפש חפצה. אבל שבו מקצתם ונשארו רובם וגדוליהם בבבל, רוצים בגלות ובעבודה שלא יפרדו ממשכנותיהם ועניניהם. ושמא על זה אמר שלמה: "אני ישנה ולבי ער". כינה הגלות בשינה והלב הער התמדת הנבואה ביניהם. "קול דודי דופק", קריאת האלהים לשוב. "שראשי נמלא טל", על השכינה שיצאה מצללי המקדש, ומה שאמר: "פשטתי את כותנתי", על עצלותם לשוב. "דודי שלח ידו מן החור", על עזרא שהיה פוצר בהם ונחמיה והנביאים, עד שהודו קצתם לשוב הודאה בלתי גמורה, ונתן להם כמצפון לבם ...²²

שבת שלום וחג שמח**מחלקי המים**

מים אחרונים: ראו ספר מורה הנבוכים לרמב"ם, חלק שלישי פרק נא, שדורש את הפסוק לגבי מדרגת הנבואה: "אני ישנה ולבי ער קולי דודי דופק, זאת המדרגה איני אומר שהיא מדרגת כל הנביאים, רק אומר שהיא מדרגת משה רבנו ע"ה, הנאמר עליו ונגש משה לבדו אל ה', ונאמר בו ויהי שם עם ה', ונאמר לו ואתה פה עמוד עמדי ... וזאת ג"כ מדרגת האבות, אשר הגיע קרבתם אל הש"י עד שנודע שמו בהם לעולם". ראו במקור שם.

²² אלה דבריו הקשים של ריה"ל המבטאים את האכזבה הרבה מעליית בית שני. אך לא צריך להרחיק לכת עד ספר הכוזרי. אם נחזור לשיר השירים רבה פרשה ה, שרק מקצתה הבאנו, שם נמשכות הדרשות על עליית בית שני שרק מעטים שמעו את הנקישה ועלו ובאו. ושם הוא ממשיך ודורש את הפסוקים: "פשטתי את כותנתי איכה אלבשנה ... פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר וכו'". ועל נושא נכבד זה הרחבנו לדון בדברינו [עליית בית שני](#) במועד זה.